

BIJLAGE 1: Procedure voor aanwijzing van NV-gebieden

Derogatiebeschikking:

"Nederland zorgt uiterlijk op 1 januari 2024 voor een nieuwe aanwijzing en een nieuwe kaart van gebieden die verontreinigd zijn door nitraten en fosfor uit agrarische bronnen ("met nutriënten verontreinigde gebieden"), die alle stroomgebieden omvat waarvan de meetpunten aangeven dat de grond- en oppervlaktewateren gemiddeld of incidenteel met nitraten zijn verontreinigd, gevaar lopen te worden verontreinigd en een stijgende tendens vertonen, of eutroof zijn, of dreigen eutroof te worden.

Als overgangsmaatregel en totdat de nieuwe aanwijzing uiterlijk op 1 januari 2024 van kracht is, zullen met nutriënten verontreinigde gebieden de zuidelijke en centrale zandbodems en lössbodems omvatten, evenals, vanaf 1 januari 2023, de stroomgebieden van regionale waterlichamen die in de nationale analyse van de waterkwaliteit (2020) door het Nederlandse Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) zijn aangemerkt als gebieden die slecht, ontoereikend of matig scoren voor nutriënten.

Met ingang van 1 januari 2024 gelden een definitieve aanwijzing en kaart van met nutriënten verontreinigde gebieden, die ten minste de in 2023 aangewezen gebieden omvatten, alsmede elk ander extra gebied waar de bijdrage van de landbouw aan de nutriëntenverontreiniging significant is, d.w.z. meer dan 19 % van de totale nutriëntenbelasting.

Indien de definitieve aanwijzing en kaart van met nutriënten verontreinigde gebieden op 1 januari 2024 niet klaar zijn, moet gebruikgemaakt worden van de aanwijzing in het 7e Nitraatactieprogramma en het addendum daarbij, dat alle gebieden omvat waar enige of aanzienlijke inspanningen nodig zijn om de waterkwaliteitsdoelstellingen inzake nitraten en fosforconcentraties te halen, zoals bepaald in Richtlijn 91/676/EEG en in het Nederlandse stroomgebiedbeheersplan dat is vastgesteld in het kader van Richtlijn 2000/60/EG"

Grondwater: voor het schaalniveau van de aanwijzing, de criteria voor de aanwijzing en de analyse van de data ten behoeve van de aanwijzing vanuit grondwater is het advies van Commissie Deskundigen Meststoffenwet gevolgd (zie bijlage 2).

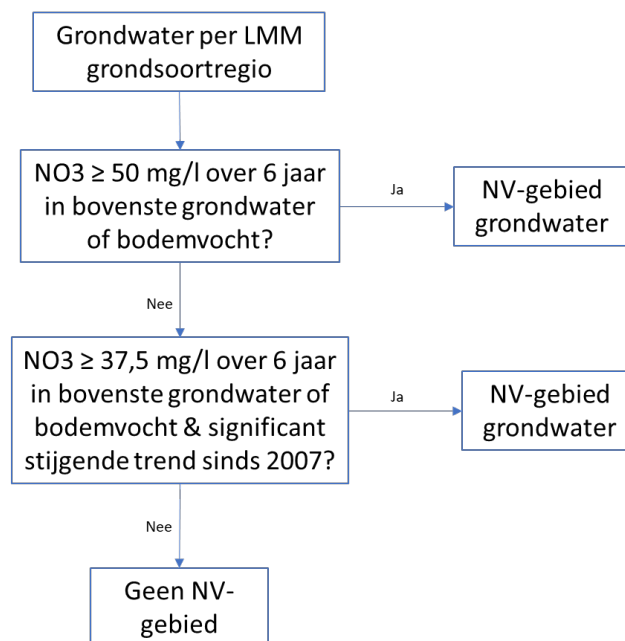
A. Keuzes aanwijzing

- Er wordt gebruik gemaakt van de meetgegevens van het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid (verder LMM)¹, omdat dit zich richt op de verontreiniging van nitraat afkomstig van agrarische bronnen en het LMM gebruikt wordt voor de vierjaarlijkse rapportage over de Nitraatrichtlijn (Kamerstuk 33037, nr. 378).
- Voor de aanwijzing van NV-gebieden wordt aangesloten bij de gebiedsindeling van het LMM: drie zandregio's (noord, midden en zuid) en de lössregio.
- Een gebied wordt aangewezen als de gemiddelde nitraatconcentratie over de laatste zes meetjaren boven de 50 mg/l ligt of als het boven de 37,5 mg/l nitraat ligt en er sprake is van een stijgende trend. Daarbij moet de nitraatconcentratie een stijgende tendens over de periode 2007² - 2021 laten zien (Figuur B1.1).
- Dit resulteert in de aanwijzing van de zand- en lössgronden in de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg. Dit is opgenomen in artikel 24, derde lid onder a van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.³

¹ <https://www.rivm.nl/landelijk-meetnet-effecten-mestbeleid>

² Het jaartal 2007 wordt in bijlage IV van de Europese Grondwaterrichtlijn gebruikt als beginpunt om te bepalen of er omkering van trends plaatsvindt.

³ Stcrt 2022, 30615.

Figuur B1.1. Toetsingskader grondwaterkwaliteit

Oppervlaktewater

Voor de vaststelling van de verontreiniging van het oppervlaktewater is de aanpak van de KRW gevolgd en is bij de verdere invulling een aantal keuzes gemaakt in overleg met waterbeheerders en kennisinstellingen⁴. Hiermee wordt invulling gegeven wordt aan de verplichtingen vanuit de derogatiebeschikking.

Deze aanpak valt uiteen in vier onderdelen: A) bepalen welk toestroomgebied behoort bij een KRW-oppervlaktewaterlichaam, B) bepalen in welke KRW-oppervlaktewaterlichamen sprake is van (risico op) verontreiniging met nutriënten en C) bepalen hoe groot het aandeel vanuit landbouw is in de belasting van een oppervlaktewaterlichaam. Dit leidt tot een aanwijzing als NV-gebied conform een toetsingskader (D – figuur B1.2).

A. Toestroomgebied van een KRW-oppervlaktewaterlichaam:

- KRW-waterlichamen zijn lijn-elementen (sloten, kanalen, beken en rivieren) of vlakken (meren). Om een landsdekkend beeld te verkrijgen van gebieden die afwateren op een KRW-oppervlaktewaterlichaam dienen hier stroomgebieden aan te worden gekoppeld.
- Er is gekozen voor het detailniveau van toestroomgebieden van een KRW-oppervlaktewaterlichaam, omdat dit meer recht doet aan de hydrologische omstandigheden en verschillen tussen gebieden dan bijvoorbeeld het schaalniveau van waterschappen.
- Het bepalen van de grenzen van de toestroomgebieden van KRW-oppervlaktewaterlichamen is uitgevoerd door WEnR⁵. Alle waterschappen hebben hierbij hun kennis en voorstellen voor de toestroomgebieden kunnen inbrengen.
- In hoog Nederland zijn toestroomgebieden relatief eenduidig vast te stellen. Voor laag Nederland is dat complexer. Daarom heeft - op voorspraak van de waterschappen – soms een clustering of splitsing van de KRW-oppervlaktewaterlichamen plaatsgevonden.
- De gebieden langs de Rijkswateren en overgangswateren welke daarop afwateren, worden toegewezen aan een dichtbij liggend regionaal KRW-oppervlaktewaterlichaam met vergelijkbare bodemkundige en landbouwkundige omstandigheden (waar het gebied zelf dus niet op afwatert). Hiermee wordt het hele landareaal meegenomen in de aanwijzing.

B. Bepalen welke KRW-waterlichamen verontreinigd zijn met nutriënten zijn dan wel risico op verontreiniging met nutriënten lopen:

- Voor de aanwijzing van NV-gebieden wordt gekeken naar de toestand van een KRW-oppervlaktewaterlichaam. Hierbij wordt gekeken naar *regionale KRW-oppervlaktewaterlichamen*. De rijkswateren, inclusief overgangs- en kustwateren, worden

⁴ Betrokken partijen: LNV, I&W, UvW, IPO, een selectie representatieve waterschappen, RWS, Informatiehuis Water, WEnR en Deltares.

⁵ Een rapport hierover zal op korte termijn beschikbaar komen via <https://doi.org/10.18174/642870>.

hierin indirect meegenomen doordat de gehanteerde normen rekening houden met afwenteling en het gehele grondgebied van Nederland beoordeeld wordt.

- Voor de aanwijzing van verontreinigde KRW-oppervlaktewaterlichamen wordt gekeken naar de toestand van *totaal fosfor en totaal stikstof* in het oppervlaktewater op basis van de zomergemiddelden waarden conform de protocollen⁶ die hiervoor zijn voorgeschreven in het kader van de KRW-systematiek.
- Naast de toestand voor nutriënten wordt ook naar de biologische toestand gekeken. Voor stilstaand water (meren en plassen) wordt voor het oordeel voor biologie gekeken naar de status van *fytoplankton (algen)*. Voor overige watertypen (rivieren, beken en sloten, waar geen fytoplankton gemeten is) wordt voor de biologie gekeken naar de status van de *overige waterflora*. De toestand voor fytoplankton en de overige waterflora is bepaald conform de KRW-systematiek.
- De toestand van een KRW-oppervlaktewaterlichaam wordt vastgesteld op basis van het *driejarig* gemiddelde van de toestand voor de meest recente beschikbare gegevens conform het KRW-protocol. Op basis hiervan hebben de waterbeheerders de oordelen aangeleverd aan Informatiehuis Water, welke worden gepubliceerd in het Waterkwaliteitsportaal⁷. Deze oordelen zijn gebruikt in de analyse. Dit betreft het oordeel voor het jaar 2023. Voor de reeds aangewezen gebieden per 2023 is opnieuw een beoordeling gedaan. De uitkomst van deze beoordeling is meegenomen in de uiteindelijke aanwijzing.

C. Landbouwbijdrage aan belasting van het oppervlaktewater met stikstof en fosfor:

- Voor de bepaling van de landbouwbijdrage wordt uitgegaan van de bepaling van de *actuele belasting uit bemesting, historische belasting uit bemesting, erfafspoeling en de belasting door het mestverlies naar sloten*. Hierbij is het CDM-advies "Spoedadviesaanvraag nutriënten-verontreinigde gebieden"⁸ op hoofdlijnen gevolgd.
- Voor de bepaling van de landbouwbijdrage wordt de bijdrage van de glastuinbouw niet meegerekend in de belasting vanuit de landbouw, omdat de maatregelen in de derogatiebeschikking niet zien op de glastuinbouw. Tevens wordt het niet meegerekend in het bepalen van de totale nationale belasting vanuit het oppervlaktewater, omdat dit anders de invloed van uit andere bronnen kan maskeren.
- Buitenlandse belasting en inlaat rijkswateren worden buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de totale belasting van het oppervlaktewater (zoals in de Nitraatrapportage 2020 is gedaan). Er wordt dus gewerkt met een totale nationale belasting.
- Voor de bepaling van landbouwbelasting wordt uitgegaan van modelberekeningen die beschikbaar zijn op het niveau van het waterschapsbeheergebied uit een analyse die landelijk op uniforme wijze is uitgevoerd. Hiervoor zijn de gegevens van de analyse van Groenendijk et al. 2016⁹ gebruikt, waarin de belasting per bron per waterschap is bepaald over de periode 2010-2013. Hierbij is gebruik gemaakt van de toenmalige 26 waterschapsgebieden zoals gebruikt in betreffende rapport.
- Voor bepaalde gebieden zijn meer gedetailleerde en meer recente gegevens beschikbaar, maar niet voor heel Nederland. Daarbij is de manier waarop dit is uitgevoerd verschillend tussen waterschappen (gehele beheergebied of deel van het beheergebied, periode van berekening en gebruikte methode). Om een uniform beeld over Nederland te kunnen hanteren, is er voor gekozen het onderzoek van Groenendijk et al., 2016 te gebruiken. Er is geen recentere uniforme analyse beschikbaar om de landbouwbijdrage te bepalen voor heel Nederland. Een actualisering van deze uniforme landsdekkende analyse betreft overigens niet alleen de landbouwbijdrage, alle bronnen zullen daarvoor geactualiseerd moeten worden. Dit was niet in de tijdspanne van deze aanwijzing te realiseren. Ik ben voornemens deze actualisering, in samenspraak met de waterschappen en provincies, zo snel mogelijk uit te laten voeren zodat deze t.b.v. het 8^e AP is afgerond. Ik ga hiertoe in januari met hen in overleg.

⁶ <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/monitoringsprogramma/>

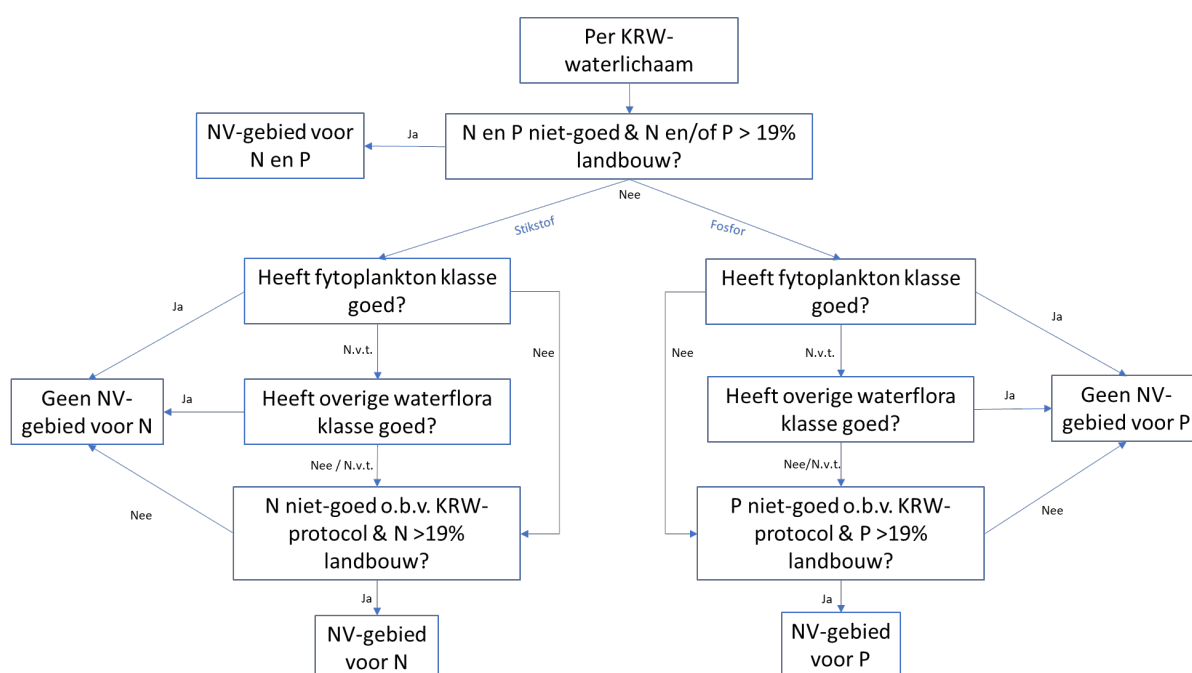
⁷ <https://www.waterkwaliteitsportaal.nl/>

⁸ Kamerstuk 33037, nr. 484.

⁹ <https://edepot.wur.nl/392093>.

D. Schema voor aanwijzing NV-gebieden:

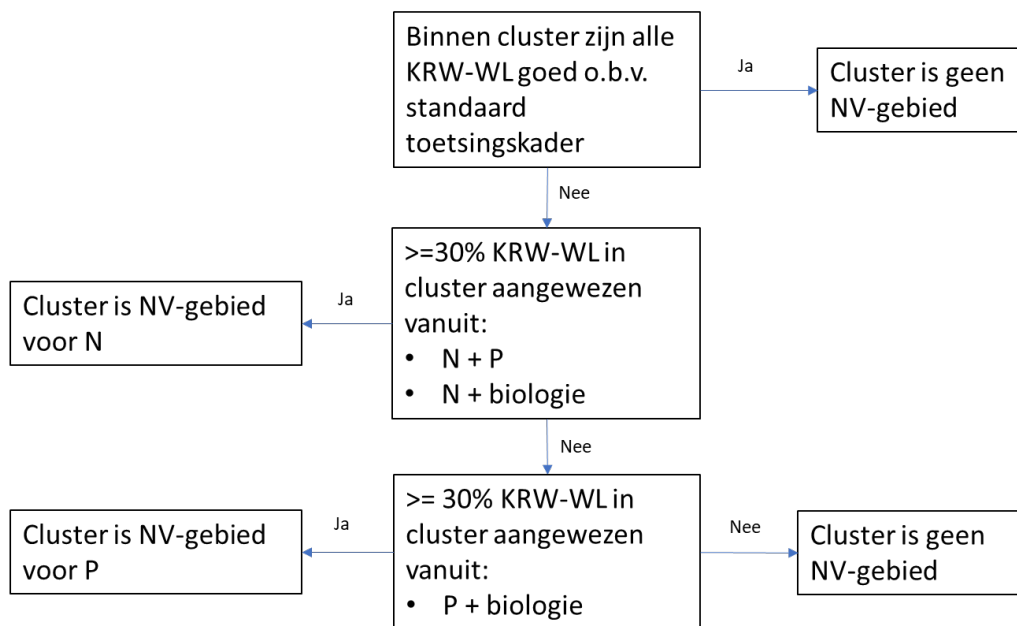
- Op grond van het bovenstaande ontstaat het volgende schema voor aanwijzing als NV-gebied op grond van de kwaliteit van oppervlaktewater (Figuur B1.2).
- Een waterlichaam met bijbehorend toestroomgebied wordt aangewezen als:
 - Totaal stikstof en totaal fosfor als niet-goed worden geclassificeerd in de beoordeling van de KRW en één (of beide) van de nutriënten voor meer dan 19% van de belasting vanuit landbouw komen. Onder niet-goed wordt hierbij de klasse matig, ontoereikend of slecht bedoeld.
 - Totaal stikstof wordt als niet-goed geclassificeerd en de biologie¹⁰ wordt als niet-goed geclassificeerd in de beoordeling van de KRW en de belasting vanuit de landbouw voor stikstof is >19%. Onder niet-goed wordt hierbij bedoeld de klasse matig, ontoereikend of slecht.
 - Totaal fosfor wordt als niet-goed geclassificeerd en de biologie⁹ als niet-goed geclassificeerd in de beoordeling van de KRW en de belasting vanuit de landbouw voor fosfor is >19%. Onder niet-goed wordt hierbij bedoeld de klasse matig, ontoereikend of slecht.

Figuur B1.2. Schema aanwijzing oppervlaktewaterkwaliteit

- Voor die situaties waar clustering heeft plaatsgevonden, is de volgende aanpak gevolgd om tot een eenduidig oordeel te komen van een toestroomgebied (Figuur B1.3):
 - per KRW-oppervlaktewaterlichaam is een oordeel bepaald conform bovenstaande methode. Al deze oordelen tellen in een cluster even zwaar mee;
 - indien 30% of meer van de KRW-oppervlaktewaterlichamen aangewezen zijn vanuit stikstof of vanuit zowel stikstof en fosfor, wordt het geclusterde gebied aangewezen voor stikstof.
 - indien 30% of meer van de KRW-oppervlaktewaterlichamen aangewezen zijn vanuit alleen fosfor, wordt het geclusterde gebied aangewezen voor fosfor.

¹⁰ Voor biologie wordt voor stilstaande wateren gekeken naar fytoplankton en voor stromende wateren naar overige water flora.

Figuur B1.3 Schema voor oordeel per geclusterd gebied uitgaande van de beoordeling per KRW-oppervlaktewaterlichaam (KRW-WL) met het reguliere toetsingskader (figuur B1.2).

- Voor een aantal typen gebied wordt geen beoordeling gedaan van de waterkwaliteit. Deze worden in de kaart aangegeven als "geen NV-gebied":
 - Een aantal gebieden wateren niet af naar het oppervlaktewater, maar infiltreren alleen naar het grondwater (dit betreft bijvoorbeeld de hogere delen van de Veluwe).
 - In een aantal toestroomgebieden komen geen landbouwgronden voor volgens de BasisregistratiePercelen 2023, waarbij onder landbouwgrond de categorieën grasland en bouwland vallen.
 - Bij toestroomgebieden in het Amsterdamse Havengebied waar maar enkele losse landbouwpercelen voorkomen (zeer klein percentage gebied) in grootstedelijke industriegebied ver van reguliere landbouw grond af.
 - Vlieland wordt niet beoordeeld. Hier is geen KRW-waterlichaam aangewezen, komt maar een enkel los landbouwperceel voor en er is geen zoetwater KRW-waterlichaam in de omgeving waar dit gebied logischerwijs (bodemkundig en qua landgebruik vergelijkbaar) aan gekoppeld kan worden.

E. Vaststelling kaarten met NV-gebieden oppervlaktewater

- Op basis van de meetgegevens van de waterschappen per KRW-oppervlaktewaterlichaam heeft WEnR bepaald of een toestroomgebied aangewezen wordt als NV-gebied. Hierbij is de bovenstaande procedure toegepast (figuur B1.2, figuur B1.3 en bovenstaande keuzes).
- De minister van LNV heeft op basis van bovengenoemde analyse door WEnR de definitieve gebiedskaart voor Nederland vastgesteld voor oppervlaktewater (bijlage 3b van deze Kamerbrief).
- Deze wordt onderdeel van de op te stellen wijziging van de Uitvoeringsregeling meststoffenwet.
- RVO vertaalt de gebiedskaarten naar een aanwijzing op het niveau van een topografisch perceel. Hierbij wordt de volgende aanpak gehanteerd:
 - voor de vaststelling of perceel binnen een NV-gebied ligt worden *topografische percelen* beoordeeld.
 - een topografisch perceel valt binnen een NV-gebied zodra *tenminste 50% van het betreffende perceel* binnen de grenzen van het vastgestelde NV-gebied ligt.
 - op betreffend perceel geldt per 1 januari 2024 een *korting op de stikstofgebruiksnorm van 5%* ten opzichte van de stikstofgebruiksnormen zoals vastgesteld in tabel 1 van bijlage A van de Urm (tevens tabel 1, bijlage 1 van het 7^e actieprogramma).